

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.ier.ro). Permișiunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.ier.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

SECȚIA A TREIA

CAUZA CORNELIA EUFROSINA RADU împotriva ROMÂNIEI

(Cerere nr. 65402/01)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

12 iulie 2007

Această hotărâre va deveni definitivă în condițiile prevăzute de articolul 44 § 2 din Convenție. Poate suferi modificări de formă.

În cauza Cornelia Eufrosina Radu contra României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (secția a treia), reunită într-un
complet format din

D-nii B.M. ZUPANČIČ, *președinte*,

C. BÎRSAN,

D-nele E. FURA-SANDSTRÖM,

A. GYULUMYAN,

D-nii E. MYJER,

DAVID THÓR BJÖRGVINSSON,

D-na I. BERRO-LEFÈVRE, *judecători*,

și d-l S. QUESADA, *grefier al secției*,

După ce a deliberat în camera de consiliu la 21 iunie 2007,

A pronunțat următoarea hotărâre, adoptată la această dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 11116/02) îndreptată împotriva României, a cărei cetățeană, d-na. Cornelia Eufrosina Radu («reclamanta»), a sesizat Curtea la 15 decembrie 1999 în temeiul articolului 34 din Convenția de Protecție a Drepturilor și a Libertăților Fundamentale ale Omului («Convenția»). Reclamanta a decedat la 24 septembrie 2002. Moștenitorii săi, d-na Mihaela Niculoiu și dl. Florin Ion Radu și-au exprimat dorința de a continua cererea în fața Curții.

2. Din motive de ordin practic, prezenta hotărâre va continua să o numească pe d-na Cornelia Eufrosina Radu «reclamanta», deși ar trebui acum să se atribuie această calitate d-nei Mihaela Niculoiu și d-lui Florin Ion Radu (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Dalban contra României* [GC], nr. 28114/95, § 1, CEDO 1999-VI).

3. Reclamanta, căreia i s-a admis beneficierea de asistență judiciară, a fost reprezentată mai întâi de dl. C. Radu și ulterior de maestrul V. Ștefănescu, avocat în Târgoviște. Guvernul român (« Guvernul ») a fost reprezentat de agentul său, d-na B. Ramașcanu și ulterior de d-na R. Pașoi, co-agent, de la ministerul afacerilor externe.

4. Reclamanta susținea anume că refuzul exprimat la 9 noiembrie 1999, de curtea de apel din București, de a recunoaște tribunalelor competența în a se pronunța asupra unei acțiuni în revendicare era contrar articolului 6 § 1 din Convenție. În plus, ea se plângea că aceeași hotărâre avusese ca efect aducerea de atingere dreptului său la respectarea bunurilor sale așa cum acesta a fost recunoscut de articolul 1 din Protocolul nr. 1.

5. La 23 septembrie 2005, Curtea a decis să comunice cererea Guvernului. Prevalându-se de dispozițiile articolului 29 § 3, ea a decis că vor fi examinate în același timp admisibilitatea și temeiul cauzei.

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE SPEȚEI

6. Reclamanta s-a născut în 1927 și domiciliu la Târgoviște.

7. În 1923, părinții săi au cumpărat două case și un teren aferent de 680 m² situate la nr. 6 din strada Ștefan Gheorghiu, în Târgoviște. În 1950, Statul aluat în posesie bunurile, invocând decretul de naționalizare nr. 92/1950. În 1985, Statul a demolat cele două case.

a) Cererea administrativă în restituire

8. La 8 ianuarie 1996, reclamanta, unica moștenitoare, a solicitat Comisiei județene de aplicare a legii nr. 112/95 (în continuare « Comisia ») contravaloarea bunurilor sus-menționate.

9. Prin hotărârea administrativă din 15 octombrie 1996, Comisia a respins cererea, sub motiv că aceste bunuri nu intrau în domeniul de aplicare al legii nr. 112/95 și că în orice caz, urmau să fie adoptate legi viitoare de restituire sau despăgubire.

b) Acțiunea în revendicare

10. La 16 noiembrie 1998, reclamanta a sesizat judecătoria Târgoviște printr-o acțiune în revendicarea acestor bunuri. Ea arăta că părinții săi fuseseră proprietarii bunurilor imobiliare în cauză care fuseseră naționalizate în baza decretului nr. 92/1950. Ea susținea că acest decret nu era aplicabil în speță deoarece tatăl ei era în același timp funcționar și comerciant. În subsidiar, reclamanta a cerut o despăgubire corespunzând valorii bunurilor.

11. Prin sentința din 27 aprilie 1999, judecătoria Târgoviște, după ce a analizat probele (martori, documente din arhive, raport de expertiză), a conchis că naționalizarea bunurilor fusese ilegală. Ca urmare, instanța a admis acțiunea reclamantei și a ordonat Statului să-i achite contravaloarea celor două case demolat precum și a terenului aferent, anume 1 204 147 651 lei românești (« RON »), adică aproximativ 73 894 euro (« EUR »).

12. La 25 august 1999, tribunalul județean din Târgoviște, la apelul Statului, a confirmat sentința.

13. Direcția generală a finanțelor publice (D.G.F.P.C.F.S.), reprezentantă a Statului, a formulat un recurs contra acestei hotărâri susținând că jurisdicțiile nu erau competente spre a soluționa un astfel de litigiu, deoarece bunurile imobiliare în cauză fuseseră naționalizate cu titlu și ar fi putut face obiectul unei cereri introduse în temeiul legii nr. 112/1995.

14. Printr-o hotărâre din 9 noiembrie 1999, Curtea de Apel București a admis recursul Statului, a casat sentința favorabilă reclamantei și, pe fond, a respins acțiunea ca inadmisibilă. Ea a apreciat că reclamanta ar fi putut cere despăgubiri conform procedurii prevăzute de legea nr. 112/95, deoarece

bunurile în cauză, deși nu mai existau în natură, se încadrau în sfera de aplicare a legii, în măsura în care fuseseră naționalizate cu titlu. În sfârșit, a apreciat că instanțele nu erau competente pentru a soluționa un astfel de litigiu.

c) Cererea de restituire în temeiul legii nr. 10/2001

15. După adoptarea legii nr. 10/2001 din 14 februarie 2001 cu privire la restituirea bunurilor naționalizate abuziv, reclamanta a cerut să fie despăgubită pentru pierderea bunului său, la nivelul valorii de piață a bunului, conform prevederilor legii menționate.

16. Printr-o hotărâre administrativă din 18 aprilie 2005, primăria Târgoviște a stabilit dreptul reclamantei de a fi despăgubită numai pentru o suprafață de 735,30 m² de teren, cu o valoare de 985 696 856 lei românești (anume aproximativ 27 203 euro «EUR»). Primăria nu a acordat nici o despăgubire pentru cele două case demolate în 1985. Prin aceeași hotărâre, primăria a apreciat că această sumă reprezenta titluri de valoare nominală de utilizat exclusiv în procesul de privatizare.

17. La 4 octombrie 2005, o hotărâre a prefecturii a ordonat trimiterea cererii de restituire a celor două case, formulată de reclamantă, către Comisia centrală spre a stabili suma despăgubirii de acordat. Rezultă din dosar că această cauză este încă pe rol.

II. DREPTUL ȘI PRACTICA INTERNE PERTINENTE

18. Dispozițiile legale și jurisprudența interne pertinente sunt descrise în hotărârea *Brumărescu contra României* ([GC], nr. 28342/95, CEDO 1999-VII, pp. 250-256, §§ 31, 34-44).

ÎN DREPT

I. CU PRIVIRE LA ADMISIBILITATE

A. Cu privire la excepțiile Guvernului

1. Cu privire la pierderea calității de victimă în privința motivelor bazate pe articolul 6 § 1 din Convenție

19. În ceea ce privește motivele bazate pe articolul 6 § 1 din Convenție, Guvernul invocă pierderea calității de victimă a reclamantei, din cauza acordării unei despăgubiri pentru pierderea bunului său, în virtutea legii nr. 10/2001. Guvernul invocă jurisprudența *Constantinescu contra României* (hot. nr. 61767/00, 14 septembrie 2004) și afirmă că modalitatea de despăgubire poate fi luată în calcul cu ocazia analizei proporționalității.

20. Reclamanta a informat Curtea că nu primise la ora actuală nici o despăgubire și că în orice caz, faptul că autoritățile i-au acordat acțiuni/titluri de valoare la un fond de investiții care nu este operațional nu ar putea determina pierderea calității de victimă, în sensul articolului 34 din Convenție.

21. Curtea observă că motivul reclamantei se referă la lipsa de acces la tribunal prin respingerea acțiunii sale sub motiv că tribunalele nu erau competente pentru a-i soluționa acțiunea în revendicare. În ceea ce privește problema acordării unei despăgubiri pentru pierderea bunurilor, Curtea observă că acest lucru nu are incidență asupra motivelor ridicate din punctul de vedere al articolului 6 § 1 din Convenție dar că aceasta ar putea fi luată în calcul în temeiul articolului 41, în relație directă cu eventualele încălcări constatate.

Concluzia este că excepția trebuie respinsă.

2. Incompatibilitate ratione materiae a motivului întemeiat pe articolul 1 din Protocolul nr. 1

22. Guvernul susține că motivul reclamantei legat de pretinsa atingere adusă dreptului său de proprietate este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile articolului 1 din Protocolul nr. 1. El se referă la jurisprudența de conform căreia Convenția nu consacră un drept la reconstituirea dreptului de proprietate, articolul 1 din Protocolul nr. 1 neprotejând decât respectarea bunurilor actuale. El afirmă că faptul de a ști dacă naționalizarea imobilului era sau legală nu poate fi stabilit decât printr-o hotărâre judiciară definitivă.

23. Guvernul evocă diferența între prezenta cauză și cauza *Brumărescu*, deoarece eventuala ilegalitate a naționalizării bunului nu a fost stabilită în speță printr-o hotărâre definitivă, cum a fost cazul în cauza *Brumărescu*. El consideră că jurisprudența *Gornescu contra României* (nr. 37421/97, 1 iulie 1998) își găsește aplicare în prezenta cauză, situația de fapt fiind similară. În sfârșit, conform Guvernului, acțiunea formulată de reclamantă nu dădea naștere în patrimoniul său nici unui drept de creanță, ci numai eventualității de a obține un asemenea drept (cf. *Anagnostopoulos și alții contra Greciei*, nr. 39374/98, 30 noiembrie 1999).

24. Reclamanta contestă teza Guvernului și afirmă că a suferit o atingere a dreptului său cu privire la bunurile sale.

25. Curtea trebuie să constate că, la momentul când hotărârea Curții de apel a fost emisă, anume la 9 noiembrie 1999, reclamanta avea un « bun » sau cel puțin o speranță legitimă de a se recunoaște un drept de proprietate asupra bunului imobiliar în cauză.

26. Curtea observă că situația de fapt în speță este similară cu cea existentă în cauza *Ban contra României* (nr. 46639/99, 7 decembrie 2006). În această din urmă cauză, Curtea a judecat că la epoca la care a fost pronunțată hotărârea Curții de apel, reclamantul ne avea un « bun » sau cel puțin o

speranță legitimă de a i se recunoaște un drept de proprietate asupra imobilului revendicat (cf. *mutatis mutandis Ban* mai sus citat, § 34).

27. Cât despre raționamentul Curții de apel pentru a respinge acțiunea reclamantei, Curtea constată că la epoca faptelor exista o jurisprudență constantă a curților de apel care, statuând în calitate de ultim grad de jurisdicție, respingeau acțiunile în revendicare ale foștilor proprietari sub motiv că legea specială nr. 112/1995 era aplicabil (a se vedea, asupra acestui punct, reglementarea pertinentă referitoare la situația anumitor imobile naționalizate și jurisprudența în materie descrise în hotărârile *Constantinescu contra României*, nr. 61767/00, 14 septembrie 2004, și *Iorgulescu contra României*, nr. 59654/00, 13 ianuarie 2005). Astfel, reclamanta nu avea, în momentul pronunțării hotărârii Curții de apel, un « bun » în sensul articolului 1 din Protocolul nr. 1.

28. În ce privește posibilitatea ca reclamanta să primească o despăgubire pentru pierderea bunului său, Curtea observă că deși autoritățile administrative au inițiat unele demersuri în acest sens, reclamantei nu i s-a acordat, până azi, nici o despăgubire definitivă cu acest titlu (a se vedea §§ 16-17 mai sus).

29. Rezultă că acest motiv este incompatibil *ratione materiae* cu dispozițiile din Convenție în sensul articolului 35 § 3 și trebuie să fie respins cu aplicarea articolului 35 § 4.

B. Cu privire la admisibilitatea motivului întemeiat pe articolul 6 § 1 din Convenție

30. Curtea constată că motivul întemeiat pe articolul 6 § 1 din Convenție referitor la lipsa de acces la un tribunal nu este în mod manifest nefondat în sensul articolului 35 § 3 din Convenție. Ea subliniază de altfel că acesta nu se lovește de nici un motiv de inadmisibilitate. Poate fi deci declarat admisibil.

II. CU PRIVIRE LA PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLULUI 6 § 1 DIN CONVENȚIE

31. Reclamanta se plânge de o lipsă de acces la tribunal din cauza respingerii acțiunii sale, la 9 noiembrie 1999, de către Curtea de apel București, sub motiv că și-ar fi putut revendica bunurile pe calea administrativă a legii nr. 112/95 și că tribunalele nu erau competente pentru a soluționa litigiul. Ea invocă articolul 6 § 1 din Convenție, care sună astfel în partea sa pertinentă:

« Orice persoană are dreptul să i se audieze cauza în mod echitabil (...) de către un tribunal (...), care va decide (...) cu privire la contestațiile legate de drepturile și obligațiile sale cu caracter civil (...) »

32. Guvernul apreciază că tribunalele interne s-au pronunțat asupra acțiunii în revendicare a reclamantei apreciind că naționalizarea se făcuse în temeiul unui text juridic, anume decretul nr. 92/1950, contrar cauzei *Brumărescu* în care tribunalele motivau absența competenței printr-o competență exclusivă a legislatorului.

33. Curtea reamintește că în alte cauze similare, a tras concluzia încălcării articolului 6 § 1 din Convenție sub motiv că refuzul curților de apel de a recunoaște tribunalelor competența de a examina litigii referitoare, ca și în cauza de față, legată de o revendicare imobiliară încălca articolul 6 § 1 din Convenție (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Buzatu contra României*, nr. 34642/97, §§ 46-47, 1 iunie 2004, *Dickmann contra României*, nr. 6017/97, §§ 36-38, 22 iulie 2003 și *Ban contra României* mai sus citat, §§ 41-44).

34. În speță, Curtea reține că raționamentul utilizat de Curtea de apel pentru a exclude din competența tribunalelor acțiunea în revendicare a reclamantei, și anume posibilitatea de a sesiza autoritățile administrative cu privire la legea nr. 112/1995, ignoră demersurile inițiale întreprinse de reclamantă pe calea aceleiași legi (a se vedea § 9 mai sus).

35. Curtea nu constată nici un motiv pentru a nu reține aplicarea jurisprudenței mai sus citate și apreciază că în speță, faptul că Curtea de apel a exclus din competența tribunalelor examinarea acțiunii în revendicare a reclamantei, este contrar dreptului la un tribunal, și că în cazul de față, sub aspectul articolului 6 § 1 din Convenție, are aceleași consecințe juridice ca și hotărârea Curții supreme de justiție în cauza *Brumărescu*.

36. Pornind de aici, a avut loc o încălcare a articolului 6 § 1.

III. CU PRIVIRE LA APLICAREA ARTICOLULUI 41 DIN CONVENȚIE

37. În termenii articolului 41 din Convenție,

« Dacă Curtea declară ca a avut loc o încălcare a Convenției sau a Protocoalelor acesteia, și dreptul intern al Înaltei Părți contractante nu permite să se șteargă decât imperfect consecințele acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă. »

A. Daune

38. Moștenitorii reclamantei, d-na Mihaela Niculoiu și dl. Florin Ion Radu reclamă contravaloarea a două case demolate în 1985 de autorități, pe care le apreciază la 274 000 euro (« EUR »). Solicită de asemenea 60 000 EUR cu titlu de daune morale pentru suferințele și neplăcerile suferite de reclamantă în cursul procedurilor.

39. Guvernul reamintește că reclamanta a fost deja despăgubită pentru pierderea bunului său, pe calea legii nr. 10/2001, și că, drept urmare, o nouă cerere în acest sens ar fi lipsită de temei. Cât despre prejudiciul moral, Guvernul consideră că o constatare a încălcării ar putea constitui, în sine, o satisfacție echitabilă suficientă. În orice caz, el apreciază că suma reclamată este excesivă.

40. Curtea ia notă că în speță, unicul temei de reținut pentru acordarea unei satisfacții echitabile rezidă în faptul că reclamanta nu a beneficiat de un drept de acces la un tribunal conform articolului 6 § 1 din Convenție.

41. Curtea reamintește că în temeiul jurisprudenței sale constante, ea poate indemniza prejudiciul moral al unui reclamant decedat în decursul procedurii în fața Curii, vărsându-l către moștenitori (cf. hotărârea *Dalban contra României* [GC], nr. 28114/95, § 59, CEDO 1999-VI, *Loukanov contra Bulgariei*, hotărâre din 20 martie 1997, *Culegere de decizii și hotărâri* 1997-II, § 53, și *X contra Franței*, hotărârea din 31 martie 1992, seria A nr. 234-C, §§ 51-54).

42. Curtea consideră că evenimentele în cauză au antrenat ingerințe în dreptul reclamantei de acces la un tribunal. Pronunțându-se în echitate, cum o cere articolul 41 din Convenție, Curtea apreciază că suma de 7 000 EUR ar reprezenta o reparație echitabilă a prejudiciului moral suferit. Această sumă se va plăti d-nei Mihaela Niculoiu și d-lui Florin Ion Radu conjunctiv, în calitate de moștenitori.

B. Costuri și cheltuieli

43. D-na Mihaela Niculoiu și dl. Florin Ion Radu solicită de asemenea 10 000 EUR pentru costurile și cheltuielile suportate în fața Curii. În acest sens, ei au depus la dosar o copie a unei adrese din 18 februarie 2006 din partea avocatului lor, care arată că valoarea onorariilor de avocat aferente procedurilor interne se ridică la 3000 USD, sau 2 210 EUR. O a doua adresă (« nota de onorarii previzionate pro-forma ») redactată de reprezentantul reclamantei în procedura din fața Curții indică o sumă de 5 000 EUR. În fine, o declarație depusă la dosar de reprezentantul inițial al reclamantei în fața Curții, indică un total de 3 000 USD, sau 2 210 EUR cu titlul de cheltuieli de expertiza, de deplasare și taxe judiciare.

44. Guvernul nu se opune plății cheltuielilor de procedura cu condiția ca acestea să fie susținute de documente justificative. El subliniază că nici un document justificativ pentru sumele pretinse nu a fost depus la dosar.

45. Curtea reamintește că în privința articolului 41 din Convenție se pot rambursa numai cheltuielile legate de care s-a stabilit că au fost realmente efectuate, ca acestea corespundeau unei necesități și că sunt o sumă rezonabilă.

46. În speță, Curtea constata că unicele documente justificative furnizate de d-na Mihaela Niculoiu și dl. Florin Ion Radu sunt adresele trimise de avocații lor. Cât privește costurile de procedura în fața curții, deși nu prezintă proba, Curtea apreciază că reclamanta precum moștenitorii săi au suportat în mod necesar cheltuieli cu ocazia acestor proceduri.

47. Ținând seama de elementele aflate în posesia sa, de circumstanțele specifice cauzei, precum și de asistența judiciară a Consiliului European, pronunțându-se în echitate, așa cum o cere articolul 41 din Convenție, Curtea apreciază că rezonabil să alocă d-nei Mihaela Niculoiu și dlui. Florin Ion Radu conjunctiv 500 EUR care să includ toate cheltuielile.

C. Dobânzi moratorii

48. Curtea apreciază că adecvat să bazeze nivelul de dobânzi moratorii pe rata de dobândă a facilității de împrumut marginal de la Banca Central Europeană, majorat cu trei puncte procentuale.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* cererea admisibilă în privința motivului întemeiat pe articolul 6 § 1 din Convenție și inadmisibilă pentru celelalte;
2. *Afirmă* că a avut loc o încălcare a articolului 6 § 1 din Convenție;

3. *Afirmă*

a) că Statul acuzat trebuie să achite d-nei Mihaela Niculoiu și d-lui Florin Ion Radu conjunctiv, în termen de trei luni începând cu data la care hotărârea va fi devenit definitiv conform articolului 44 § 2 din Convenție, sumele următoare:

- i. 7 000 EUR (șapte mii euro) pentru daune morale;
- ii. 500 EUR (cinci sute euro) pentru costuri și cheltuieli de judecată;
- iii. orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

b) ca începând de la data expirării termenului menționat și până la achitare, aceste sume vor fi majorate cu o dobânda simplă cu o rata egala cu aceea a facilității de împrumut marginal a Băncii Centrale Europene aplicabila pe durata acestei perioade, majorat cu trei puncte procentuale;

c) ca sumele în cauză se vor converti în lei noi (RON) la rata aplicabila la data plății;

4. *Respinge* cererea de satisfacție echitabila pentru celelalte.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris la 12 iulie 2007 cu aplicarea articolului 77 §§ 2 și 3 din Regulament.

Santiago QUESADA

Grefier

Boštjan M. ZUPANČIČ

Președinte